

KUNMING-MONTREAL KÜRESEL BİYOÇEŞİTLİLİK ÇERÇEVESİ

Türkçe Çevirisi:
Ali Riza Çangırılıoğlu

Çizim: Gökçe Sümerkan (Doğa Derneği)

KUNMING-MONTREAL KÜRESEL BİYOÇEŞİTLİLİK ÇERÇEVESİ

BM Milletler Biyolojik Çeşitlilik Konferansı'nın 15. Taraflar Toplantısı olarak da adlandırılan COP 15'in sonuç belgelerinden olan Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi'nin doğa pozitif ve net sıfır ekonomiler; İklim, gıda, ekonomik güvenlik; Hükümetler ve şirketlerin hesap verebilirliği; Gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere uluslararası kamu finansmanının sağlanması gibi 4 ana başlığı bulunmaktadır.

Biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek, ekosistemleri eski haline getirmeyi ve yerli hakları korumayı amaçlayan, politikaların, amaçların, hedeflerin ve ulusal biyolojik çeşitlilik stratejilerinin ve eylem planlarının her kademedede gözden geçirilmesini teşvik etmek ve bunları daha şeffaf ve sorumlu bir şekilde geliştirilmesine, güncellenmesine ve uygulanmasına rehberlik etmeyi amaçlayan Çerçeve'nin tam çevirisinin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle metin Türkçe'ye çevrilmiştir.

Türkçe Çevirisi: Ali Rıza Çangırlıoğlu

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ TARAFLAR KONFERANSI

CBD/COP/DEC/15/4

19 Aralık 2022

On beşinci toplantı – Bölüm II

Montreal, Kanada, 7-19 Aralık 2022 Gündem maddesi 9A

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ TARAFLAR KONFERANSI TARAFINDAN KABUL EDİLEN KARAR

15/4. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi

Taraflar Konferansı,

2020 sonrası küresel biyoçeşitlilik çerçevesinin geliştirilmesine yönelik hazırlık sürecini kabul ettiği ve bu çerçevenin hazırlanmasını desteklemek amacıyla açık uçlu oturumlar-arası bir çalışma grubu kurulmasına karar verdiği 14/34 sayılı kararını hatırlatarak,

2020 Sonrası Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesine ilişkin Açık Uçlu Çalışma Grubunun birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci toplantılarının, 14/34 sayılı karara dayalı olarak gerçekleştirilen bölgesel ve tematik istişarelerin ve seminerlerin ve genetik kaynaklara ilişkin dijital dizi bilgileri hakkında yapılan oturumlar-arası çalışmaların sonuçlarına dikkat çekerek,

Ayrıca Madde 8(j) ve İlgili Hükümler hakkındaki Geçici Açık Uçlu Çalışma Grubunun on birinci toplantısının, Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organın yirmi üçüncü ve yirmi dördüncü toplantılarının ve Uygulama Yardımcı Organın üçüncü toplantısının sonuçlarına da dikkat çekerek,

Maddi katkılarının yanı sıra söz konusu istişarelere ev sahipliği yaptıkları için Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Kanada, Çekya, Kenya, Avrupa Birliği, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Japonya, Malta, Monako, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Kore Cumhuriyeti, Sırbistan, Slovakya, Güney Afrika, İsveç, İsviçre, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı ve Uruguay devletlerine ve Afrika Birliği, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Montreal Turizm Kurumuna şükranlarını sunarak,

Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin geliştirilmesini destekledikleri için 2020 Sonrası Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesine ilişkin Açık Uçlu Çalışma Grubu Eş Başkanları Bay Basile van Havre (Kanada) ve Bay Francis Ogwal'a (Uganda) şükranlarını sunarak,

2020-sonrası küresel biyoçeşitlilik çerçevesinin geliştirilmesine ilişkin görüş bildiren Taraflar, diğer Devletler, yerli halklar ve yerel topluluklar, Birleşmiş Milletler kuruluşları ve programları, diğer çok taraflı çevre anlaşmaları, alt-ulusal yönetimler, şehirler ve diğer yerel yönetimler, hükümetler arası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, kadın grupları, gençlik grupları, iş ve finans toplumu, bilim camiası, akademik çevre,

inanç temelli kuruluşlar, biyoçeşitlilikle ilgili veya biyoçeşitliliğe bağımlı sektörlerin temsilcileri, genel olarak vatandaşlar ve diğer paydaşlar ile gözlemciler tarafından yapılan sunumları hoşnutlukla karşılayarak,

Devam eden biyoçeşitlilik kaybından ve bunun doğa ve insanların esenliği için oluşturduğu tehditten endişe duyarak,

Bu nedenle, üç hedefi de dahil olmak üzere Sözleşmenin tüm hükümlerinin dengeli ve pekiştirilmiş bir biçimde uygulanması ihtiyacını vurgulayarak,

1. İşbu kararın ekinde yer alan Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesini kabul eder;
2. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin uygulamasının, Taraflar Konferansınca on beşinci toplantısında kabul edilen aşağıdaki kararlar ile destekleneceğini kaydeder ve bu kararların Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi ile eşit yürürlüğe sahip olacaklarını teyit eder;
  - (a) Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesine yönelik izleme çerçevesi hakkındaki 15/5 sayılı karar;
  - (b) Planlama, izleme, raporlama ve inceleme hakkındaki 15/6 sayılı karar;
  - (c) Kaynak seferberliği hakkındaki 15/7 sayılı karar;
  - (d) Kapasite oluşturma ve geliştirme ile teknik ve bilimsel işbirliği hakkındaki 15/8 sayılı karar;
  - (e) Genetik kaynaklara ilişkin dijital dizi bilgileri hakkındaki 15/9 sayılı karar;
  - (f) Diğer Sözleşmeler ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği hakkındaki 15/13 sayılı karar.
3. Ayrıca Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin uygulamasının, Protokollere Tarafların toplantısını teşkil eden Taraflar Konferansınca kabul edilen ilgili kararlar, özellikle Biyogüvenliğe İlişkin Cartagena Protokolü için Uygulama Planı ile Biyogüvenliğe İlişkin Cartagena Protokolü için Kapasite Geliştirme Eylem Planı ile destekleneceğine dikkat çeker;
4. Tarafları ve diğer Devletleri, uygun görülen biçimde hükümetler arası kuruluşlar ve diğer kuruluşların desteğiyle, Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesini uygulamaya ve bu amaçla özellikle kadınların, gençlerin, yerli halkların ve yerel toplulukların, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün ve finans sektörünün ve diğer tüm sektörlerden paydaşların tam ve etkili katkılarını desteklemek amacıyla devletin tüm kademelerinde katılım sağlamaya teşvik eder;
5. Tarafları ve diğer Devletleri, Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin uygulanmasında sınır ötesi, bölgesel ve uluslararası düzeylerde işbirliği yapmaya davet eder;
6. Tarafların ve diğer Devletlerin, Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin uygulanmasında yerli halkların ve yerel toplulukların haklarına saygı gösterilmesini ve bu hakların yürürlüğe konmasını sağlayacakları yolundaki beklentisini tekrar teyit eder;
7. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu, Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesini kabul etmeye ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik ilerlemeyi izlerken söz konusu çerçevenin uygulamasında kaydedilen ilerlemeyi göz önüne almaya davet eder;
8. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin 2022-2030 dönemi içinde Sözleşme ve Protokollerinin, organlarının ve Sekreterliğinin uygulaması için stratejik bir plan olarak kullanılması ve bu

bakımdan Çerçevenin, Sözleşme ile Protokollerinin çeşitli organlarının çalışmalarının, Sekreterliğinin ve bütçesinin, Çerçevenin amaçlarına ve hedeflerine göre daha iyi uyarlanması ve yönlendirilmesi için kullanılması gerektiğine karar verir;

9. Yönetici Sekreterden, Sözleşmenin uygulamasını kolaylaştırmak amacıyla, Sözleşmenin çalışma programlarının Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi bağlamında stratejik bir incelemesini ve analizini gerçekleştirmesini ve bu analiz temelinde Taraflar Konferansının on beşinci ve on altıncı toplantıları arasındaki dönemde düzenlenecek toplantılarda Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı ve Uygulama Yardımcı Organı tarafından değerlendirilmesi için söz konusu çalışma programlarının taslak güncellemelerini hazırlamasını ve Taraflar Konferansına on altıncı toplantısında bu çalışma hakkında rapor sunmasını rica eder.

EK

Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi

Kısım A. Geçmiş

1. Biyoçeşitlilik, insanların esenliği, sağlıklı bir gezegen ve tüm insanlar için Doğa Ana ile denge ve uyum içinde iyi yaşamak dahil ekonomik refah için esastır. Gıda, ilaç, enerji, temiz hava ve su ile doğal afetlere karşı güvenliğin yanı sıra dinlenme ve kültürel ilham için biyoçeşitliliğe bağımlıyız; biyoçeşitlilik, Dünya üzerindeki tüm yaşam sistemlerini destekler.

2. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Üzerine Hükümetlerarası Bilim-Politika Platformu (IPBES) tarafından yayınlanan Biyoçeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Üzerine Küresel Değerlendirme Raporuna, Küresel Biyoçeşitliliğin Genel Görünümü adlı yayının beşinci baskısına ve biyoçeşitliliğin süregelen çabalara rağmen tüm dünyada insanlık tarihinde eş görülmemiş hızda bozulduğunda ilişkin bol miktarda kanıt sunan diğer birçok bilimsel dokümana cevap vermeyi amaçlamaktadır. IPBES küresel değerlendirme raporunda belirtildiği gibi:6

Değerlendirilen hayvan ve bitki gruplarındaki türlerin yaklaşık yüzde 25'i tehdit altındadır, bu da biyoçeşitlilik kaybına yol açan faktörlerin şiddetini azaltacak adımlar atılmadıkça, birçoğu on yıllar içinde olmak üzere yaklaşık 1 milyon türün halihazırda soylarının tükenmesi tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Söz konusu adımlar atılmazsa, şimdiden türlerin soylarının son 10 milyon yıldaki ortalama tükenme hızından on ila yüzlerce kat daha fazla olan küresel soy tükenme hızı daha da artacaktır.

İnsanlığın tamamının bağımlı olduğu biyosfer, tüm mekansal ölçeklerde emsalsiz bir derecede değiştirilmektedir. Türler içindeki, türler arasındaki ve ekosistemlerdeki çeşitlilik anlamına gelen biyoçeşitlilik, insanlık tarihinde daha önce görülmemiş bir hızla azalmaktadır.

Doğa sürdürülebilir bir şekilde korunabilir, eski haline getirilebilir ve kullanılabilirken, dönüştürücü değişimi destekleyen acil ve uyumlu çabalar yoluyla diğer küresel toplumsal hedeflere eş zamanlı olarak ulaşılabilir.

Doğadaki değişim üzerinde en yüksek küresel etkiye sahip doğrudan faktörler (en büyük etkiye sahip olanlardan başlayarak) toprak ve deniz kullanımındaki değişiklikler, organizmaların doğrudan kullanımı, iklim değişikliği, kirlilik ve yabancı türlerin istilasidir. Bu beş doğrudan faktör, sosyal değerler ve davranışlar tarafından desteklenen bir dizi altta yatan nedenden, yani dolaylı değişim faktörlerinden

kaynaklanmaktadır(...) Doğrudan ve dolaylı faktörlerdeki değişim hızı, bölgeler ve ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

3. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, 2011-2020 Biyoçeşitlilik Stratejik Planına, bu plandan elde edilen kazanımlara, çıkarılan derslere ve bu planın eksikliklerine, ayrıca diğer ilgili çok taraflı çevre anlaşmalarından elde edilen kazanım ve deneyimlere dayanarak, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve bu gündemin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda 2030 yılına kadar toplumlarımızın biyoçeşitlilikle ilişkisinde bir dönüşüm oluşturmak ve 2050 yılına kadar doğayla uyum içinde yaşamaya yönelik ortak vizyonun gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla geniş tabanlı eylemleri uygulamaya yönelik iddialı bir plan ortaya koymaktadır.

Kısım B. Amaç

4. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, biyoçeşitlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek, çerçevenin Vizyonu, Misyonu, Amaçları ve Hedeflerinde ortaya koyduğu sonuçlara ulaşmak ve böylece Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin üç hedefine ve söz konusu sözleşmenin Protokollerinin hedeflerine katkıda bulunmak amacıyla, Devletlerin ve alt-ulusal ve yerel yönetimlerin tüm toplumun katılımıyla acil ve dönüştürücü eylemler başlatmasını, bu eylemleri kolaylaştırmasını ve harekete geçirmesini hedefler. Çerçevenin amacı, Sözleşmenin üç hedefinin eksiksiz olarak ve dengeli bir şekilde uygulanmasıdır.

5. Çerçeve eylem ve sonuç odaklıdır ve politikaların, amaçların, hedeflerin ve ulusal biyoçeşitlilik stratejilerinin ve eylem planlarının her kademedede revize edilmesine, geliştirilmesine, güncellenmesine ve uygulanmasına rehberlik etmeyi ve bunları teşvik etmeyi, ayrıca ilerlemenin her kademedede daha şeffaf ve sorumlu bir şekilde izlenmesini ve incelenmesini kolaylaştırmayı hedefler.

6. Çerçeve, her birinin yetki alanlarına saygı göstererek, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile bu sözleşmenin Protokolleri, biyoçeşitlilikle ilgili diğer sözleşmeler ve diğer ilgili çok taraflı anlaşmalar ve uluslararası kurumlar arasındaki uyumu, tamamlayıcılığı ve işbirliğini teşvik eder ve Çerçevenin uygulanmasını geliştirmek amacıyla farklı aktörler arasındaki işbirliği ve ortaklıklar için fırsatlar oluşturur.

Kısım C. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin Uygulanmasında Dikkate Alınması Gereken Hususlar

7. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi; Vizyonu, Misyonu, Amaçları ve Hedefleri dahil olmak üzere aşağıdakilerle tutarlı şekilde anlaşılacak, uygulanacak, raporlanacak, değerlendirilecek ve bunlar doğrultusunda hareket edilecektir:

Yerli halkların ve yerel toplulukların katkısı ve hakları

8. Çerçeve, yerli halkların ve yerel toplulukların biyoçeşitliliğin koruyucuları ve biyoçeşitliliğin korunması, eski haline getirilmesi ve sürdürülebilir kullanımında ortaklar olarak önemli rolleri ve katkıları olduğunu kabul eder. Çerçevenin uygulanması, ilgili ulusal mevzuata, Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Hakları Bildirgesi dahil olmak üzere uluslararası araçlara ve insan hakları hukukuna uygun bir şekilde, yerli halkların ve yerel toplulukların - karar alma süreçlerine tam ve etkin katılımları dahil - haklarına, biyoçeşitliliğe ilişkin geleneksel bilgiler dahil bilgilerine, yeniliklerine, dünya görüşlerine, değerlerine ve uygulamalarına saygı gösterilmesini ve özgür, önceden ve bilgilendirilmiş olurları ile belgelenmesini ve

korunmasını sağlamalıdır. Bu bakımdan, bu çerçevedeki hiçbir husus yerli halkların şu anda sahip oldukları veya gelecekte edinebilecekleri hakları azalttığı veya ortadan kaldırdığı şeklinde yorumlanamaz;

Farklı değer sistemleri

9. Doğa, farklı insanlar için biyoçeşitlilik, ekosistemler, Doğa Ana ve yaşam sistemleri gibi farklı kavramları kapsar. Doğanın insanlara katkıları da ekosistem mal ve hizmetleri ve doğanın armağanları gibi farklı kavramları kapsar. Hem doğa hem de doğanın insanlara katkıları, insanların esenliği, doğayla uyum içinde yaşamak ve Doğa Ana ile denge ve uyum içinde iyi yaşamak dâhil olmak üzere insanların varoluşu ve iyi bir yaşam kalitesi için son derece önemlidir. Çerçeve, bu hakları tanıyan ülkeler için doğanın hakları ve Doğa Ananın hakları dahil olmak üzere bu farklı değer sistemlerini ve kavramlarını, Çerçevenin başarılı bir şekilde uygulamasının ayrılmaz bir parçası olarak kabul eder ve bunlara saygı gösterir;

Devletin tamamı ve toplumun tamamı yaklaşımı

10. Bu çerçeve herkese, devletin tamamına ve toplumun tamamına yönelik bir çerçevedir. Çerçevenin başarısı, siyasi irade ve devletin en üst kademesinde kabul gerektirir ve devletin tüm kademelerinin ve toplumdaki tüm aktörlerin eylemlerine ve işbirliğine dayanır;

Ulusal koşullar, öncelikler ve yetenekler

11. Çerçevenin amaçları ve hedefleri doğası gereği küreseldir. Tarafların her biri, ulusal koşullarına, önceliklerine ve yeteneklerine göre Çerçevenin amaçlarına ve hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunacaktır;

Hedeflere yönelik müşterek çabalar

12. Taraflar, her kademedeki kapsamlı bir kamuoyu desteğinin harekete geçirilmesi yoluyla Çerçevenin uygulanmasını başlatacaktır;

Kalkınma hakkı

13. Çerçeve, 1986 Birleşmiş Milletler Kalkınma Hakkı Bildirgesini tanıyarak, aynı zamanda biyoçeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunan sorumlu ve sürdürülebilir sosyoekonomik kalkınmaya olanak verir;

İnsan hakları temelli yaklaşım

14. Çerçevenin uygulanması, insan haklarına saygı gösteren ve bu hakları koruyan, destekleyen ve yerine getiren insan hakları temelli bir yaklaşım izlemelidir. Çerçeve, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevreye sahip olmaya ilişkin insan hakkını kabul eder;

Toplumsal cinsiyet

15. Çerçevenin başarılı uygulaması, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların ve genç kızların güçlendirilmesini sağlamaya ve eşitsizlikleri azaltmaya bağlı olacaktır;

Sözleşmenin ve Protokollerinin üç hedefinin yerine getirilmesi ve bunların dengeli bir şekilde uygulanması

16. Çerçevenin amaçları ve hedefleri tümleşiktir ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin üç hedefine dengeli bir şekilde katkıda bulunmayı amaçlar. Çerçeve, uygun olan şekilde bu hedeflere, Biyolojik Çeşitlilik

Sözleşmesinin hükümlerine ve Biyogüvenliğe İlişkin Cartagena Protokolü ile Erişim ve Fayda Paylaşımına İlişkin Nagoya Protokolüne göre uygulanacaktır;

Uluslararası anlaşmalar veya mekanizmalarla tutarlılık

17. Çerçevenin, ilgili uluslararası yükümlülükler göre uygulanması gereklidir. Bu Çerçevde yer alan hiçbir husus, bir Tarafın Sözleşme veya herhangi bir diğer uluslararası anlaşma kapsamındaki haklarını ve yükümlülüklerini değiştirmeye yönelik bir mutabakat olarak yorumlanmamalıdır;

Rio Bildirgesi İlkeleri

18. Çerçeve, tüm canlı varlıkların menfaati için biyolojik çeşitlilik kaybının tersine çevrilmesinin insanlığın ortak kaygısı olduğunu kabul eder. Çerçevenin uygulamasına Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesinin ilkeleri rehberlik etmelidir.

Bilim ve inovasyon

19. Çerçevenin uygulaması, bilim, teknoloji ve inovasyonun rolü kabul edilerek, bilimsel kanıtlar ile geleneksel bilgiler ve uygulamalara dayanmalıdır.

Ekosistem yaklaşımı

20. Bu Çerçeve, Sözleşmenin ekosistem yaklaşımına dayalı olarak uygulanacaktır.

Nesiller arası eşitlik

21. Çerçevenin uygulamasına, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeksizin bugünün ihtiyaçlarını karşılamayı ve genç nesillerin karar alma süreçlerine her kademedede anlamlı katılımını sağlamayı hedefleyen nesiller arası eşitlik ilkesi rehberlik etmelidir.

Örgün ve yaygın eğitim

22. Çerçevenin uygulaması, yerli halkların ve yerel toplulukların farklı dünya görüşlerini, değerlerini ve bilgi sistemlerini kabul eden, bilim-politika arayüz çalışmaları ile yaşam boyu öğrenme süreçleri dahil olmak üzere her kademedede dönüştürücü, yenilikçi ve disiplinler-ötesi örgün ve yaygın eğitim gerektirir.

Mali kaynaklara erişim

23. Çerçevenin eksiksiz uygulaması yeterli, öngörülebilir ve kolayca erişilebilir mali kaynaklar gerektirir.

İşbirliği ve sinerjiler

24. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Protokolleri, biyoçeşitlilikle ilgili diğer sözleşmeler, diğer ilgili çok taraflı anlaşmalar ve uluslararası kuruluşlar ve süreçler arasındaki, bunların küresel, bölgesel, alt-bölgesel ve ulusal düzeylerdeki yetki alanlarıyla bağdaşan gelişmiş işbirliği, birlikte çalışma ve sinerjiler, Çerçevenin daha verimli ve etkin bir biçimde uygulanmasına katkıda bulunacak ve bunu destekleyecektir.

Biyoçeşitlilik ve sağlık

25. Çerçeve, biyoçeşitlilik ve sağlık ile Sözleşmenin üç hedefinin birbirleri ile bağlantılı olduğunu kabul eder. Çerçeve, bilime dayalı, birden fazla sektörü, disiplini ve topluluğu birlikte çalışmak üzere harekete geçiren ve insanların, hayvanların, bitkilerin ve ekosistemlerin sağlığını sürdürülebilir bir şekilde

dengelemeyi ve optimize etmeyi amaçlayan diğer bütüncül yaklaşımların yanı sıra, sağlığa yönelik riskleri azaltmak için biyoçeşitlilik üzerindeki baskıları ve çevresel bozulmayı azaltmaya yönelik acil gereksinimi vurgularken ilaçlar, aşular ve biyoçeşitlilikle ilgili diğer sağlık ürünleri dahil olmak üzere araçlara ve teknolojilere eşitlikçi erişim ihtiyacını kabul eden ve uygun olan şekilde pratik erişim ve fayda paylaşımı düzenlemeleri geliştiren Tek Sağlık Yaklaşımı dikkate alınarak uygulanacaktır.

Kısım D. Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi ile İlişki

26. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemine ulaşılmasına bir katkı niteliğindedir. Aynı zamanda, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına doğru ilerlemek ve sürdürülebilir kalkınmaya her üç boyutunda da (çevresel, sosyal ve ekonomik) ulaşmak, Çerçevenin amaçlarının ve hedeflerinin yerine getirilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan koşulların oluşturulması için gereklidir. Çerçeve, biyoçeşitliliğin korunmasını, bileşenlerinin sürdürülebilir kullanımını ve genetik kaynakların kullanımından doğan faydaların adil ve eşitlikçi paylaşımını, biyolojik ve kültürel çeşitlilik arasındaki önemli bağlantıları kabul ederek biyoçeşitliliği sürdürülebilir kalkınma gündeminin merkezine yerleştirecektir.

Kısım E. Değişim Teorisi

27. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek için küresel, bölgesel ve ulusal ölçekte acil politika eylemlerinin gerekli olduğunu kabul eden bir değişim teorisi etrafında oluşturulmuştur; bu sayede biyoçeşitlilik kaybını kötüleştiren istenmeyen değişim faktörleri, tüm ekosistemlerin düzelmesine ve Sözleşmenin 2050 yılına kadar doğayla uyum içinde yaşama vizyonuna ulaşılmasına olanak sağlayacak şekilde azaltılacak ve/veya tersine çevrilecektir.

Kısım F. 2050 Vizyonu ve 2030 Misyonu

28. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin vizyonu, "2050 yılına kadar biyoçeşitliliğe değer verilen, biyoçeşitliliğin korunduğu, eski haline getirildiği ve akıllıca kullanıldığı, ekosistem hizmetlerinin korunduğu, sağlıklı bir gezegenin sürdürüldüğü ve tüm insanlar için gerekli faydaların sunulduğu" doğayla uyum içinde yaşayan bir dünyadır.

29. Çerçevenin 2050 vizyonuna yönelik ve 2030'a kadar olan döneme ilişkin misyonu aşağıdadır:

Biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması ve genetik kaynakların kullanımından sağlanan faydaların adil ve eşitlikçi bir şekilde paylaşılmasının sağlanması yoluyla, doğayı insanların ve gezegenin menfaatine düzelmeye yoluna sokmak amacıyla biyoçeşitlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek için acil adımlar atmak ve bu arada gerekli uygulama araçlarını sağlamak.

Kısım G. 2050 için küresel amaçlar

30. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, 2050 yılı için, biyoçeşitliliğe yönelik 2050 Vizyonu ile ilgili dört uzun vadeli amaca sahiptir.

AMAÇ A

Tüm ekosistemlerin bütünlüğü, bağlanabilirliği ve direnci korunur, iyileştirilir veya eski haline getirilir ve 2050 yılına kadar doğal ekosistemlerin bulunduğu alanlar önemli ölçüde artırılır;

Tehdit altında olduğu bilinen türlerin soylarının insan kaynaklı nedenlerle tükenmesi durdurulur ve 2050 yılına kadar tüm türlerin soylarının tükenme hızı ve riski on kat azaltılır ve yerli yaban türlerinin sayısı sağlıklı ve dirençli düzeylere çıkarılır;

Yabani ve evcil tür popülasyonları içindeki genetik çeşitlilik, uyum sağlama potansiyelleri muhafaza edilerek korunur.

AMAÇ B

Biy çeşitlilik sürdürülebilir bir şekilde kullanılır ve yönetilir ve ekosistem işlevleri ve hizmetleri dahil olmak üzere doğanın insanlara katkılarına değer verilir, bu katkılar sürdürülür ve geliştirilir, şu anda kötüleşmekte olan katkılar eski haline getirilir ve 2050 yılına kadar mevcut ve gelecekteki nesillerin menfaatine sürdürülebilir kalkınmaya ulaşma desteklenir.

AMAÇ C

Genetik kaynakların ve genetik kaynaklara ilişkin dijital dizi bilgilerinin ve genetik kaynaklarla bağlantılı geleneksel bilgilerin kullanımından kaynaklanan parasal ve parasal olmayan faydalar, uygun olan şekilde yerli halklar ve yerel topluluklarla paylaşım dahil olmak üzere adil ve eşitlikçi bir şekilde paylaşılır ve 2050 yılına kadar önemli ölçüde artırılır; bu arada genetik kaynaklarla bağlantılı geleneksel bilgilerin uygun şekilde korunması sağlanır ve böylece uluslararası ölçekte kabul edilmiş erişim ve fayda paylaşımı araçlarına uygun olarak biyoçeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunulur.

AMAÇ D

Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin eksiksiz olarak uygulanması amacıyla mali kaynaklar, kapasite geliştirme, teknik ve bilimsel işbirliği, teknolojiye erişim ve teknoloji transferi dahil olmak üzere uygun uygulama araçları tüm Taraflar, özellikle de gelişmekte olan Taraf ülkeler (bilhassa en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin yanı sıra ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkeler) için güvence altına alınır ve eşit ölçüde erişilebilir kılınır; yılda 700 milyar dolar düzeyindeki biyoçeşitlilik finansmanı açığı kademeli olarak kapatılır ve finansal akışlar Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi ve biyoçeşitliliğe yönelik 2050 Vizyonu ile uyumlu hale getirilir.

Kısım H. 2030 için Kunming- Montreal Küresel Hedefleri

31. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi, 2030 yılına kadar olan on yıl boyunca acil eylem gerektiren 23 eylem odaklı küresel hedefe sahiptir. Her bir hedefte belirlenen eylemlerin hemen başlatılması ve 2030 yılına kadar tamamlanması gereklidir. Toplu olarak sonuçlar, 2050 yılına yönelik sonuç odaklı amaçlara ulaşmayı sağlayacaktır. Bu hedeflere erişmeye yönelik eylemler, ulusal koşullar, öncelikler ve sosyoekonomik şartlar dikkate alınarak, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Protokolleri ve diğer ilgili uluslararası yükümlülüklerle tutarlı ve uyumlu bir biçimde uygulanmalıdır.

1. Biyoçeşitliliğe yönelik tehditlerin azaltılması

HEDEF 1

Yerli halkların ve yerel toplulukların haklarına saygı göstererek, yüksek ekolojik bütünlüğe sahip ekosistemler dahil olmak üzere biyoçeşitlilik açısından yüksek öneme sahip alanların kaybını 2030 yılına kadar sifıra yaklaştırmak amacıyla, tüm alanların toprak ve deniz kullanımı değişimini ele alan katılımcı,

entegre ve biyoçeşitliliği kapsayan mekansal planlama ve/veya etkili yönetim süreçleri kapsamında olmasını sağlamak.

HEDEF 2

Biyoçeşitliliği, ekosistem işlevleri ve hizmetlerini, ekolojik bütünlüğü ve bağlanabilirliği geliştirmek amacıyla, 2030 yılına kadar bozulmuş karasal, iç su ve deniz ile kıyı ekosistemlerinin en az yüzde 30'unun etkili bir şekilde eski haline getirme süreci kapsamında olmasını sağlamak.

HEDEF 3

Karasal ve iç su alanları ile deniz ve kıyı alanlarının, özellikle de biyoçeşitlilik ve ekosistem işlevleri ve hizmetleri açısından özel öneme sahip alanların, 2030 yılına kadar en az yüzde 30'unun ekolojik açıdan temsil edici, iyi bağlantılı ve eşitlikçi bir şekilde yönetilen koruma altındaki alan sistemleri ve diğer etkin alan temelli koruma önlemleri yoluyla etkin bir şekilde korunmasını ve yönetilmesini sağlamak ve buna olanak vermek; uygun olan yerlerde yerli ve geleneksel bölgeler ile daha kapsamlı kara, deniz ve okyanus alanlarına entegre olan bölgeleri tanımak, bu arada uygun olan yerlerde bu tür alanlardaki her türlü sürdürülebilir kullanımın koruma sonuçlarıyla tamamen tutarlı olmasını sağlamak, geleneksel bölgeleri üzerindeki hakları dahil olmak üzere yerli halkların ve yerel toplulukların haklarını tanımak ve bu haklara saygı göstermek.

HEDEF 4

Doğal yerlerindeki ve doğal yerleri dışındaki koruma ve sürdürülebilir yönetim uygulamaları dahil olmak üzere, türlerin soylarının tükenmesi riskini önemli ölçüde azaltmak için tehdit altında olduğu bilinen türlerin soylarının insan kaynaklı nedenlerle tükenmesini durdurmak ve özellikle tehdit altındaki türler olmak üzere türleri kurtarmak ve korumak, ayrıca uyum sağlama potansiyellerini sürdürmek için yerli, yabani ve evcil tür popülasyonları içindeki ve arasındaki genetik çeşitliliği korumak ve eski haline getirmek amacıyla acil yönetim adımları atılmasını sağlamak ve bir arada var olabilmek için insan-yaban hayatı çatışmalarını en aza indirmek amacıyla insan-yaban hayatı etkileşimlerini etkin bir biçimde yönetmek.

HEDEF 5

Yerli halklar ve yerel toplulukların geleneksel sürdürülebilir kullanımına saygı duyarak ve bu kullanımı koruyarak, yaban türlerinin kullanımı, hasadı ve ticaretinin sürdürülebilir, güvenli ve yasal olmasını sağlamak, aşırı kullanımı önlemek, hedef olmayan türler ve ekosistemler üzerindeki etkileri en aza indirmek, patojen dağılıma riskini azaltmak ve ekosistem yaklaşımı uygulamak.

HEDEF 6

Yabancı türlerin giriş yollarını belirleyerek ve yöneterek, öncelikli istilacı yabancı türlerin girişini ve yerleşmesini önleyerek, bilinen veya potansiyel diğer istilacı yabancı türlerin giriş ve yerleşme oranlarını 2030'a kadar en az yüzde 50 azaltarak ve özellikle adalar gibi öncelikli sahalarda istilacı yabancı türleri ortadan kaldırarak veya kontrol altına alarak istilacı yabancı türlerin biyoçeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmak, en aza indirmek, azaltmak veya hafifletmek.

HEDEF 7

Daha verimli besin döngüsü ve kullanımı dahil olmak üzere, çevrede kaybolan fazlalık besin maddelerinin en az yarı yarıya azaltılması; gıda güvenliği ve geçim kaynakları dikkate alınarak, bilime dayalı entegre

haşere yönetimi dahil olmak üzere, tarım ilaçlarından ve çok tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan toplam riskin en az yarıya indirilmesi ve plastik kirliliğini önlemek, azaltmak ve ortadan kaldırmak için çalışılması dahil olmak üzere, kümülatif etkileri de göz önünde alarak 2030 yılına kadar tüm kaynaklardan doğan kirlilik risklerini ve kirliliğin olumsuz etkilerini biyoçeşitlilik ve ekosistem işlevleri ve hizmetleri için zararlı olmayan seviyelere indirmek.

HEDEF 8

İklim eyleminin biyoçeşitlilik üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirerek ve olumlu etkilerini destekleyerek, iklim değişikliğinin ve okyanusların asitleşmesinin biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerini en aza indirmek ve doğa temelli çözümler ve/veya ekosistem temelli yaklaşımlar dahil olmak üzere hafifletme, adaptasyon ve afet risk azaltma eylemleri yoluyla biyoçeşitliliğin direncini artırmak.

2. Sürdürülebilir kullanım ve fayda paylaşımı yoluyla insanların gereksinimlerinin karşılanması

HEDEF 9

Yaban türlerinin yönetiminin ve kullanımının sürdürülebilir olmasını sağlamak, böylece özellikle hassas durumdaki ve biyoçeşitliliğe en çok bağımlı olan insanlar için sürdürülebilir biyoçeşitliliğe dayalı faaliyetler, biyoçeşitliliği artıran ürünler ve hizmetler ve yerli halkların ve yerel toplulukların geleneksel sürdürülebilir kullanımının korunması ve desteklenmesi yoluyla sağlanan faydalar dahil olmak üzere sosyal, ekonomik ve çevresel faydalar sağlamak.

HEDEF 10

Tarım, su ürünleri, balıkçılık ve ormancılık için kullanılan alanların, bu üretim sistemlerinin direnci, uzun vadeli verimliliği ve üretkenliğine ve gıda güvenliğine katkıda bulunan, biyoçeşitliliği koruyan ve eski haline getiren ve ekosistem işlevleri ve hizmetleri dahil olmak üzere doğanın insanlara katkılarını devam ettiren sürdürülebilir yoğunlaştırma, agroekolojik ve diğer yenilikçi yaklaşımlar gibi biyoçeşitlilik dostu uygulamaların önemli ölçüde artırılması dahil olmak üzere özellikle biyoçeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı yoluyla sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini sağlamak.

HEDEF 11

Tüm insanların ve doğanın yararı için doğa temelli çözümler ve/veya ekosistem temelli yaklaşımlar yoluyla, doğal tehlikelerden ve afetlerden korunmanın yanı sıra hava, su ve iklimin düzenlenmesi, toprak sağlığı, polenleşme ve hastalık riskinin azaltılması gibi ekosistem işlevleri ve hizmetleri dahil olmak üzere doğanın insanlara katkılarını eski haline getirmek, sürdürmek ve geliştirmek.

HEDEF 12

Biyoçeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını yaygınlaştırarak kentsel ve yoğun nüfuslu bölgelerdeki yeşil ve mavi alanların yüz ölçümünü ve kalitesini, bağlanabilirliğini, bunlara erişimi ve bunlardan elde edilen faydaları sürdürülebilir bir biçimde önemli ölçüde artırmak ve yerel biyoçeşitliliği, ekolojik bağlanabilirliği ve bütünlüğü geliştiren, insan sağlığını, esenliğini ve doğayla bağlantıyı iyileştiren ve kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmeye ve ekosistem işlevlerinin ve hizmetlerinin sağlanmasına katkıda bulunan biyoçeşitliliği kapsayıcı bir kentsel planlama sağlamak.

HEDEF 13

Genetik kaynakların kullanımından ve genetik kaynaklara ilişkin dijital dizi bilgilerinden ve ayrıca genetik kaynaklarla bağlantılı geleneksel bilgilerden kaynaklanan faydaların adil ve eşitlikçi bir şekilde paylaşılmasını sağlamak, genetik kaynaklara uygun erişimi kolaylaştırmak ve geçerli uluslararası erişim ve fayda paylaşımı belgelerine uygun olarak 2030 yılına kadar paylaşılan faydaların önemli ölçüde artmasını kolaylaştırmak amacıyla uygun olan şekilde her kademedeki etkili yasal, politik, idari ve kapasite geliştirme önlemleri almak.

3.Uygulamaya ve yaygınlaştırmaya yönelik araçlar ve çözümler

HEDEF 14

Biyçeşitliliğin ve çoklu değerlerinin, özellikle biyçeşitlilik üzerinde önemli etkileri olanlar başta olmak üzere, devletin tüm kademeleri dahilinde ve genelinde ve tüm sektörler genelinde politikalara, düzenlemelere, planlama ve kalkınma süreçlerine, yoksulluğu ortadan kaldırma stratejilerine, stratejik çevresel değerlendirmelere, çevresel etki değerlendirmelerine ve uygun olduğunda ulusal muhasebeye tam olarak entegre edilmesini sağlamak, ilgili tüm kamu faaliyetlerini ile özel faaliyetleri ve mali ve finansal akışları bu çerçevenin amaçları ve hedefleriyle gittikçe artan bir biçimde uyumlu hale getirmek.

HEDEF 15

Biyçeşitlilik üzerindeki olumsuz etkileri gittikçe artan bir oranda azaltmak, olumlu etkileri artırmak, iş dünyası ve finans kuruluşları için biyçeşitlilikle ilgili riskleri azaltmak ve sürdürülebilir üretim modellerini sağlamaya yönelik eylemleri desteklemek amacıyla iş dünyasını teşvik etmeye ve etkin kılmaya yönelik yasal, idari veya politika önlemleri almak ve özellikle büyük ve çok uluslu şirketlerin ve finans kuruluşlarının aşağıdakileri yerine getirmelerini sağlamak:

- (a) Tüm büyük ve ayrıca çok uluslu şirketler ve finans kuruluşları için operasyonları, tedarik ve değer zincirleri ve portföylerindeki gereklilikler dahil olmak üzere, bu şirket ve kuruluşların biyçeşitlilik üzerindeki risklerini, bağımlılıklarını ve etkilerini düzenli olarak izlemeleri, değerlendirmeleri ve şeffaf bir şekilde açıklamaları;
- (b) Sürdürülebilir tüketim modellerini desteklemek için tüketicilere gerekli bilgilerin sağlanması;
- (c) Uygun olan şekilde erişim ve fayda paylaşımı düzenlemelerine ve önlemlerine uyumun raporlanması.

HEDEF 16

Eğitimi ve ilgili ve doğru bilgi ve alternatiflere erişimi iyileştiren destekleyici politika, mevzuat veya düzenleyici çerçevelerin oluşturulması dahil olmak üzere, insanların sürdürülebilir tüketim tercihleri yapmaya teşvik edilmelerini ve bu tercihleri yapabilmelerini sağlamak ve 2030 yılına kadar tüm insanların Doğa Ana ile uyum içinde iyi yaşamaları amacıyla küresel gıda israfının yarıya indirilmesi, aşırı tüketimin önemli ölçüde azaltılması ve atık üretiminin önemli ölçüde azaltılması dahil olmak üzere tüketimin küresel ayak izini eşitlikçi bir şekilde azaltmak.

HEDEF 17

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin 8(g) Maddesinde belirlenen biyogüvenlik önlemlerini ve Sözleşmenin 19. Maddesinde belirlenen biyoteknolojinin kullanımına ve faydalarının dağıtımına yönelik önlemleri tüm ülkelerde oluşturmak, bunlara yönelik kapasiteyi güçlendirmek ve uygulamak.

HEDEF 18

2025 yılına kadar, sübvansiyonlar dahil olmak üzere biyoçeşitlilik için zararlı teşvikleri belirlemek ve orantılı, hakkaniyetli, adil, etkili ve eşitlikçi bir şekilde ortadan kaldırmak, kademeli olarak durdurmak veya reformlarla düzeltmek, bu teşvikleri en zararlı olanlardan başlayarak 2030 yılına kadar önemli ölçüde ve kademeli olarak yılda en az 500 milyar dolar azaltmak ve biyoçeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına yönelik olumlu teşviklerin miktarını artırmak.

HEDEF 19

Ulusal biyoçeşitlilik stratejilerini ve eylem planlarını uygulamak amacıyla, Sözleşmenin 20. Maddesine uygun olarak ulusal, uluslararası, kamu ve özel kaynaklar dahil olmak üzere tüm kaynaklardan sağlanan mali kaynakların seviyesini etkili, zamanında ve kolay erişilebilir bir şekilde önemli ölçüde ve kademeli olarak artırmak ve aşağıdakileri de içeren adımları atarak 2030 yılına kadar yılda en az 200 milyar Amerikan dolarını harekete geçirmek:

- (a) Resmi kalkınma yardımları dahil olmak üzere, gelişmiş ülkelerden ve gelişmiş Taraf ülkelerin yükümlülüklerini gönüllü olarak üstlenen ülkelere gelişmekte olan ülkelere (bilhassa en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada Devletlerinin yanı sıra ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelere) aktarılan biyoçeşitlilikle ilgili toplam uluslararası mali kaynakların 2025 yılına kadar yılda en az 20 milyar dolara ve 2030 yılına kadar yılda en az 30 milyar Amerikan dolarına çıkarılması;
- (b) Yerel kaynak seferberliğinin, ulusal gereksinimlere, önceliklere ve şartlara göre hazırlanan ve uygulanan ulusal biyoçeşitlilik finansman planları veya benzer araçlar yoluyla kolaylaştırılarak önemli ölçüde artırılması;
- (c) Özel finansmanın kullanılması, karma finansmanın desteklenmesi, yeni ve ilave kaynaklar oluşturmaya yönelik stratejilerin uygulanması ve etki fonları ile diğer araçlar dahil olmak üzere özel sektörün biyoçeşitliliğe yatırım yapmaya teşvik edilmesi;
- (d) Ekosistem hizmetleri için ödeme, yeşil tahviller, biyoçeşitlilik mahsupları ve kredileri ile fayda paylaşım mekanizmaları gibi - çevresel ve sosyal koruma önlemlerine sahip - yenilikçi planların özendirilmesi;
- (e) Biyoçeşitliliği ve iklim krizlerini hedefleyen finansmanların ortak faydalarının ve sinerjilerinin optimize edilmesi;
- (f) Yerli halkların ve yerel toplulukların gerçekleştirdiği eylemleri de içeren toplu eylemlerin, Doğa Ana odaklı eylemlerin ve toplum temelli doğal kaynak yönetimi ile biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik sivil toplum işbirliği ve dayanışması da dahil olmak üzere piyasa temelli olmayan yaklaşımların rolünün artırılması;
- (g) Kaynak temini ve kullanımının etkinliğinin, verimliliğinin ve şeffaflığının artırılması.

HEDEF 20

Çerçevenin amaçları ve hedefleriyle orantılı olarak biyoçeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına yönelik ortak teknoloji geliştirmeyi ve ortak bilimsel araştırma programlarını teşvik ederek ve bilimsel araştırma ve izleme kapasitelerini güçlendirerek, özellikle gelişmekte olan ülkelerde etkin uygulamaya yönelik ihtiyaçları karşılamak amacıyla Güney-Güney, Kuzey-Güney ve üçgen işbirliği dahil

olmak üzere kapasite oluşturma ve geliştirme, teknolojiye erişim ve teknoloji transferini güçlendirmek ve yenilikleri ve teknik ve bilimsel işbirliğini geliştirmek ve bunlara erişimi desteklemek.

HEDEF 21

Biyoçeşitliliğin etkili ve eşitlikçi yönetişimine ve entegre ve katılımcı yönetimine yol göstermek ve iletişimi, farkındalık oluşturmaya, eğitimi, izlemeyi, araştırmayı ve bilgi yönetimini güçlendirmek için mevcut en iyi verilerin, bilgi birikiminin ve bilgilerin karar vericiler, uygulayıcılar ve halk için erişilebilir olmasını sağlamak; bu bağlamda yerli halkların ve yerel toplulukların geleneksel bilgi birikimi, yenilik, uygulama ve teknolojilerine sadece ulusal mevzuata uygun olarak ve bu halk ve toplulukların özgür, önceden ve bilgilendirilmiş olurları ile erişilmelidir.

HEDEF 22

Kültürlerine ve toprakları, bölgeleri, kaynakları ve geleneksel bilgi birikimleri üzerindeki haklarına saygı göstererek, kadınlar ve genç kızlar, çocuklar ve gençler ile engelliler dahil olmak üzere yerli halkların ve yerel toplulukların eksiksiz, eşitlikçi, kapsayıcı, etkili ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde temsil edilmelerini, karar alma süreçlerine katılımlarını, adalete ve biyoçeşitlilikle ilgili bilgilere erişimlerini sağlamak ve çevresel insan hakları savunucularının tam olarak korunmalarını sağlamak.

HEDEF 23

Tüm kadınların ve genç kızların eşit haklara ve toprağa ve doğal kaynaklara eşit erişime sahip olduklarını ve biyoçeşitlilikle ilgili tüm eylem, görev, politika ve karar verme kademelerine eksiksiz, eşitlikçi, anlamlı ve bilgilendirilmiş şekilde katılabileceklerini ve liderlik edebileceklerini kabul ederek, Çerçevenin uygulanmasında - tüm kadınların ve genç kızların Sözleşmenin üç hedefine katkıda bulunmak için eşit olanaklara ve kapasiteye sahip oldukları toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım yoluyla, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak.

Kısım I. Uygulama ve Destek Mekanizması ve Olanak Sağlayan Koşullar

32. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin uygulanması ve amaçlarına ve hedeflerine ulaşılması, Çerçevenin hükümlerine ve Taraflar Konferansının on beşinci toplantısında kabul edilen kararlara uygun olarak, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile Protokolleri kapsamındaki destek mekanizmaları ve stratejiler yoluyla kolaylaştırılacak ve geliştirilecektir.

33. Çerçevenin eksiksiz uygulanması, ihtiyaçlar temelinde tüm kaynaklardan yeterli, öngörülebilir ve kolay erişilebilir mali kaynakların teminini gerektirecektir. Çerçeve ayrıca Tarafların, özellikle gelişmekte olan Taraf ülkelerin Çerçeveyi eksiksiz olarak uygulayabilmelerine olanak sağlamak için gerekli kapasitenin oluşturulmasında ve teknoloji transferinde işbirliğini ve birlikte çalışmayı gerektirir.

Kısım J. Sorumluluk ve Şeffaflık

34. Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin başarılı bir şekilde uygulanması, kabul edilmiş, senkronize ve döngüsel bir sistem oluşturan etkili planlama, izleme, raporlama ve inceleme desteklenecek sorumluluk ve şeffaflık gerektirir. Bu, aşağıdaki unsurları kapsar:

- (a) Standartlaştırılmış bir formatta iletilen ulusal hedefler dahil olmak üzere, Çerçevenin uygulanmasına yönelik ana araç olarak Çerçeveye ve Çerçevenin amaç ve hedeflerine uyumlu şekilde revize edilmiş veya güncellenmiş ulusal biyoçeşitlilik stratejileri ve eylem planları;
- (b) Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin izleme çerçevesindeki başlığı ve uygun olan şekilde diğer göstergeleri içeren ulusal raporlar;
- (c) Çerçeveye yönelik katkıyı değerlendirmek için ulusal hedefler dahil olmak üzere, ulusal biyoçeşitlilik stratejileri ve eylem planlarındaki bilgilerin küresel analizi;
- (d) Ulusal raporlara ve uygun olan şekilde diğer kaynaklara dayalı olarak, uygulama araçları dahil olmak üzere Çerçevenin uygulanmasında sağlanan toplu ilerlemenin küresel olarak incelenmesi;
- (e) Gönüllü akran incelemeleri;
- (f) Gönüllü ülke incelemelerine yönelik açık uçlu bir forumun daha da geliştirilmesi ve test edilmesi;
- (g) Uygun olan şekilde devlet dışı aktörlerin Çerçeveye yönelik taahhütleri hakkında bilgi.

35. Taraflar, eylemleri ve çabaları uygun olan şekilde iyileştirmek amacıyla, gelişmekte olan Taraf ülkelere uygulama araçlarının sağlanması dahil olmak üzere, küresel incelemelerin sonuçlarını kendi ulusal biyoçeşitlilik stratejilerinin ve eylem planlarının gelecekteki revizyonlarında ve uygulamalarında dikkate alabilir.

36. Mekanizmalar, gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya kaldığı spesifik zorlukları ve söz konusu ülkeleri buna uygun olarak desteklemek için uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyacı kabul eder. Taraflara, özellikle de gelişmekte olan Taraf ülkelere, sağlanan ve alınan desteğin şeffaflığına ilişkin bilgiler dahil olmak üzere, sorumluluğa ve şeffaflığa yönelik bu mekanizmaların uygulanmasını sağlamak ve sağlanan toplam desteğin eksiksiz bir genel görünümünü sunmak amacıyla kapasite oluşturma ve geliştirme dahil uygulama araçları ile teknik ve mali destek sağlanacaktır.

37. Mekanizmalar, ulusal egemenliğe saygı gösteren ve Taraflara gereksiz yükler getirmekten kaçınan kolaylaştırıcı, müdahaleci olmayan ve cezalandırıcı olmayan bir şekilde yürütülecektir.

38. Şeffaflık ve sorumluluk mekanizmalarına ilişkin diğer tavsiyeler, Çerçevenin amaç ve hedeflerine ulaşılması amacıyla Taraflar Konferansınca gereken şekilde sağlanacaktır.

39. Taraflar Konferansının gelecekteki toplantılarında, Çerçevenin amaç ve hedeflerine ulaşılması amacıyla, incelemelerden elde edilen sonuçlar temelinde verilecek tavsiyeler de dahil olmak üzere ilave tavsiyeler gereken şekilde değerlendirilecek ve sağlanacaktır.

Kısım K. İletişim, eğitim, farkındalık ve kavrama

40. Biyoçeşitliliğe ilişkin iletişim, eğitim ve farkındalığın artırılması ve Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesinin tüm aktörler tarafından kavranması, aşağıdakileri de içeren adımları atarak çerçevenin etkili bir biçimde uygulanması ve davranış değişikliği sağlanması ve sürdürülebilir yaşam tarzlarının ve biyoçeşitlilik değerlerinin desteklenmesi için gereklidir:

- (a) Biyoçeşitliliğin sürdürülebilir kalkınmaya katkısının yanı sıra ekosistemlerin işlevleri ve hizmetleri ile yerli halkların ve yerel toplulukların geleneksel bilgileri ve dünya görüşleri dahil olmak üzere bilgi

sistemleri, biyoçeşitliliğin farklı değerleri ve doğanın insanlara katkıları konusundaki farkındalığın, anlayışın ve değerbilirliğin artırılması;

(b) Sürdürülebilir geçim kaynaklarının ve yoksulluğu ortadan kaldırma çabalarının iyileştirilmesi ve bunun küresel ve/veya ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejilerine genel katkısı dahil olmak üzere, biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile genetik kaynakların kullanımından doğan faydaların adil ve eşitlikçi paylaşımının sürdürülebilir kalkınma için önemi konusundaki farkındalığın artırılması;

(c) Tüm sektörlerde ve aktörler arasında Çerçevenin uygulanması için acil eyleme geçilmesi gerekliliği konusunda farkındalık oluşturulması ve bu sektörlerin ve aktörlerin Çerçevenin amaçlarına ve hedeflerine ulaşma konusunda kaydedilen ilerlemenin uygulanmasına ve izlenmesine aktif katılımlarının sağlanması;

(d) Yerli halkların dillerine ve yerel dillere tercüme edilebilecek materyallerin geliştirilmesi dahil olmak üzere, sosyoekonomik ve kültürel bağlamlarını göz önünde bulundurarak kullanılan dilin, karmaşıklık seviyesinin ve tematik içeriğin ilgili aktör gruplarına uyarlanması yoluyla hedefe yönelik iletişim dahil olmak üzere Çerçevenin anlaşılmasının kolaylaştırılması;

(e) Başarılar, çıkarılan dersler ve deneyimler hakkındaki bilgilerin paylaşılması ve biyoçeşitlilik için atılan adımlarda uyarlanabilir öğrenmeye ve katılıma olanak sağlamak amacıyla medya, sivil toplum ve (akademik çevre dahil) eğitim kurumları dahil olmak üzere platformlar, ortaklıklar ve eylem gündemleri geliştirilmesi ve bunların desteklenmesi;

(f) Biyoçeşitlilik konusundaki dönüştürücü eğitimin örgün, yaygın ve gayri resmi eğitim programlarına entegre edilmesi, eğitim kurumlarında biyoçeşitliliğin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına ilişkin müfredatın desteklenmesi ve doğayla uyum içinde yaşama ile tutarlı bilgi, tutum, değer, davranış ve yaşam tarzlarının desteklenmesi;

(g) Biyoçeşitliliği izlemek, bilgi eksikliklerini gidermek ve biyoçeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını iyileştirmeye yönelik yenilikçi çözümler geliştirmek için bilimsel ve teknik kapasitelerin güçlendirilmesi amacıyla bilim, teknoloji ve inovasyonun kritik rolü konusunda farkındalık oluşturulması.

**Bu çeviri Hollanda Büyükelçiliği MATRA Fon Programı desteğiyle yürütülen bir proje kapsamında hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca Doğa Derneği sorumlu olup herhangi bir şekilde Hollanda Büyükelçiliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.